

ЗАДАЧЫ ВЫВУЧЭННЯ ТВОРАЎ АРКАДЗЯ КУЛЯШОВА З ПАЗІЦЫЙ СУЧАСНАЙ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ПАЭТЫКІ І ТЭКСТАЛОГІІ

Паэтычная спадчына А. Куляшова добра вывучаная беларускімі літаратуразнаўцамі, асабліва ягоныя пераклады. Аднак мовазнаўцы па сённяшні дзень канчаткова не вырашылі ролю паэта ў развіцці не толькі мовы сучаснай беларускай мастацкай літаратуры, але і ўсёй агульнанацыянальнай беларускай літаратурнай мовы. Нашы намаганні ў гэтым плане прынеслі некаторы плён, але гэта, мякка кажучы, толькі пачатак грандыёзнай справы, якую павінны здзейсніць супрацоўнікі не толькі пэўных кафедраў, але і ўсіх гуманітарных факультэтаў Рэспублікі Беларусь.

На працягу 2003 – 2008 гг. у выдавецтве МДУ імя А.А. Куляшова нами выпушчаны ў свет як у сааўтарстве, так і аднаасобна 7 навучальных дапаможнікаў і 2 манаграфіі, у якіх вызначаны асноўныя і дадатковыя задачы сучаснай беларускай лінгвістычнай паэтыкі і лінгвістычнай тэксталагіі. З усіх задач узаемаперасякальнымі з'яўляюцца наступныя:

1. Выяўленне і апісанне ў плане выражэння і плане зместу інавацыйных тэкстуальных элементаў у мове сучаснай беларускай мастацкай літаратуры параўнальна з дакастрычніцкай. Больш дэтальна гэта можа прагучаць як выяўленне і апісанне дапрацаваных і перапрацаваных моўных (маўленчых) адзінак, кантэкстаў, фрагментаў, раздзелаў, варыянтаў і г.д. першаснага тэксту ў параўнанні з асноўным (канчатковым, аўтэнтычным) тэкстам.

2. Вызначэнне ролі фанетычных, марфалагічных, сінтаксічных, фразеалагічных, лексічных і стылістычных замен, перастановак, трансфармацый і іншага ў павышэнні культуры маўлення, паляпшэнні ўспрымання мастацкага вобраза, у ліквідацыі стылістычных недаглядаў і г.д.

3. Паказ словатворчай дзейнасці беларускіх пісьменнікаў, іх ролі ў стварэнні варыянтнасці і сінанімікі дзейных норм сучаснай беларускай літаратурнай мовы.

4. Аналіз мэтазгоднасці выкарыстання ў літаратурна-мастацкім тэксце пазалітаратурамоўных элементаў (у першую чаргу дыялектных і прастамоўных) з пазіцыяў культуры маўлення, этыкі, эстэтыкі і інш.

Варта нагадаць, што асобныя задачы ці іх пытанні з літаратуразнаўчага боку вырашаюцца ў працах В.П. Рагойшы, Р.В. Шкрабы, Р.І. Гульман, Т. Голуб, М.І. Мушынскага і інш. Аднак паэтыка і тэксталогія твораў Аркадзя Куляшова гэтымі аўтарамі разглядаецца не ў такім плане, як творчасць М. Танка, Я. Купалы, М. Гарэцкага, Я. Коласа і інш. Праўда, некаторыя лакуны запоўненыя В. Куляшовай у літаратуразнаўчым эсе “Лясному рэху праўду раскажу...” (Мінск: Маст. літ., 1989), але ж у параўнанні з працай М.І. Мушынскага “Тэксталогія твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа” (Мінск: Бел. навука, 2007) – гэта, можна сказаць, прэлюдзя да неабходнай і грандыёзнай лінгваэстэтычнай і лінгватэксталагічнай працы над творами трэцяй постаці беларускага песняра савецкай эпохі пасля неўміручых дзвюх – Я. Купалы і Я. Коласа.

Даволі складана ажыццявіць сістэматызаванае і комплекснае даследаванне твораў А. Куляшова з пазіцыі вышэйпамянёных задач і праблем. Папершае, паводле слоў В. Куляшовай — дачкі паэта, “рукапісаў бацька не зберагаў”¹. Аднак тая рукапісная спадчына А. Куляшова, якая ўцалела, знаходзіцца ў розных месцах: Літаратурным музеі А. Куляшова (в. Саматэвічы), Касцюковіцкім краязнаўчым музеі (г. Касцюковічы), некаторых музеях г. Мінска, а таксама ў сямейных архівах яшчэ жывых прадстаўнікоў немалога радаводу паэта. Неабходна знайсці фінансавыя сродкі, у тым ліку і спонсарскія, мецэнацкія, каб пры дапамозе разнастайных фотамеханічных апераций сабраць усе куляшоўскія рукапісы ў адно месца (скажам, у той жа Беларусі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва), зрабіць гэтае месца даступным для ўсіх даследчыкаў мовы твораў А. Куляшова, яго ідыятыпна, а не толькі для літаратуразнаўцаў і тэксталагаў.

Па-другое, трэба як мага хутчэй адшукаць усе першадрукі паэта, яго самыя раннія зборнікі і зборнічкі вершаў, можа, нават адзінныя экзemplяры, зрабіўшы зверку іх з апошнімі прыжыццёвымі выданнямі народнага паэта Беларусі. Няблага было б знайсці допісы і вершы А. Куляшова на рускай мове, апублікаваныя ў гады Вялікай Айчыннай вайны ў розных армейскіх выданнях, асабліва ў шматтыражных.

Па-трэцяе, да 100-годдзя з дня нараджэння А. Куляшова варта было б калі не выдаць Поўны збор твораў паэта, то хоць сабраць усё, неабходнае дзеля гэтага, стварыўшы найпаўнейшы макет накіталт 20-томніка Я. Коласа. Карыстаючыся момантам, заклікаем актывізавацца для ажыццяўлення сказанага не толькі ўсёй грамадскасці Рэспублікі Беларусь, але і зацікаўленым арганізацыям і асобам як блізкага, так і далёкага замежжа. Справа гэта надзённая, але не аднагадовая.

Літаратура

1. Куляшова, В. Лясному рэху праўду раскажу... / В. Куляшова. – Мінск: Маст. літ., 1989. – С. 26.

2. **Куляшова, В.** З радавуду Аркадзя Куляшова / В. Куляшова // Роднае слова. – 1996. – № 1.